

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۸/۱۴

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۹/۱۹

نوع مقاله: پژوهشی

تفاوت‌های استعاری ویروس کرونا در عناوین روزنامه‌های اعتماد و ایران

نوشته

سیده سحر جاوید *

جلال رحیمیان **

چکیده

در چند ماه اخیر، ویروس کرونا زندگی تمام جوامع بشری را تحت تأثیر قرار داده است. به دلیل اینکه ویروس کرونا موضوع روز است، پژوهش حاضر با به کارگیری نظریه استعاره فرهنگی - شناختی کوکس (2005)، تفاوت‌های استعاری این ویروس را در عناوین دو روزنامه اعتماد و ایران مورد بررسی قرار داده است. داده‌های این تحقیق، از تمام شماره‌های بخش‌های مختلف روزنامه‌های اعتماد و ایران از تاریخ ۱ اسفند ۱۳۹۸ تا ۳۱ اردیبهشت ۱۳۹۹ استخراج شده است. حوزه‌های مبدأ وسیله نقلیه، انسان، حیوان، بلا، مانع، شمشیر، شیء، کالا، مسابقه، موجود زنده، نیرو/عامل، مکان، جنگ، اتفاق، بازی، فرصت و موجود ترسناک، میان دو روزنامه مشترک بوده‌اند. علاوه بر این اشتراک‌ها، تفاوت‌های استعاری نیز مشاهده شد. در روزنامه اعتماد، ویروس کرونا بر اساس حوزه‌های مبدأ بحران، غذا، بازیگر، ابر، نوشیدنی، آهنگ و بحث و در روزنامه ایران، بر اساس حوزه‌های معلم، آزمون، مسیر، بار، حاکم، نیروی طبیعی، زندان، هدیه، زندگی، فصل، پازل، چراغ راهنما، ابزار و قاتل نیز مفهوم‌سازی شده‌اند. این تفاوت‌های مذکور میان حوزه‌های مبدأ دو روزنامه، هم‌راستای تفاوت سبکی نظریه کوکس است.

کلیدواژه: ویروس کرونا، عناوین روزنامه، استعاره فرهنگی - شناختی، مفهوم‌سازی، تفاوت سبکی.

* دکتری زبان‌شناسی دانشکده ادبیات علوم انسانی، دانشگاه شیراز (نویسنده مسئول) sahar.Javid68@gmail.com

** استاد دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شیراز jrahimian@rose.shirazu.ac.ir

مقدمه

استعاره‌ها، به عنوان ابزار مفهوم‌سازی در زندگی روزمره، به طور گسترده استفاده می‌شوند. بر این پایه، می‌توان ادعا کرد که استعاره یک سبک زبانی نیست، بلکه ریشه در نظام استعاری بشر دارد. عمده مفاهیم جدیدی هم که به واسطه تغییر در دنیای امروز شکل می‌گیرند، بر مبنای همین مفهوم‌سازی‌ها قابل درک هستند. انسان‌ها، همواره ممکن است دستخوش ناهنجاری‌ها و بیماری‌های گوناگون شوند. از جمله این بیماری‌های خطرناک، ویروس کرونا است که در ماه‌های اخیر، مردم کره زمین را گرفتار خود کرده است. این ویروس که از اوایل دسامبر سال ۲۰۱۹، در شهر ووهان چین شناسایی شد، به سرعت در کل جهان انتشار یافت و تا کنون افراد زیادی را به کام مرگ کشانده است. این ویروس، موجب نوعی بیماری عفونی می‌شود و تمام افراد، در گروه‌های مختلف سنی، در معرض ابتلا به آن قرار دارند و عمدتاً از طریق بزاق و یا ترشح بینی فرد ناقل به افراد دیگر منتقل می‌شود.

به دلیل سرعت سرایت و پرمخاطره بودن این بیماری، سازمان بهداشت جهانی در سراسر دنیا وضعیت فوق‌العاده اعلام کرده است. به جهت اهمیت موضوع، از زمان شیوع این بیماری، در گونه‌های مختلف خبری به طور روزانه اخبار این بیماری، آمار کشته‌شدگان و تأثیر آن بر جنبه‌های مختلف زندگی منعکس شده است. روزنامه‌ها یکی از ابزارهای بازتاب اخبار مربوط به این ویروس هستند که عناوین آن‌ها در واقع برش‌هایی کوتاه از محتوای متن اخبار محسوب می‌شوند (Bowles & Borden, 2000; Ellis, 2001) و دو نقش خلاصه‌سازی خبر و جلب توجه را دارند (Ifantidou, 2009). گوتلی بر این باور است که متون نه بر اساس محتوای خود، بلکه بر اساس تأثیر بافتی آن‌ها مورد قضاوت قرار می‌گیرند (Goatly & Hiradhar, 1997: 1). این بدین معناست که پیام و شیوه بیان آن از اهمیت یکسانی برخوردار است. بنابراین شیوه بیان عناوین، تأثیر بسزایی در تأثیر متن خبر بر مخاطب خواهد داشت. گزارشگران از ابزارهای گوناگونی جهت این تأثیرگذاری استفاده می‌کنند که از جمله آن‌ها استفاده از عبارات استعاری است. کولر (Koller, 2004) اشاره می‌کند که گزارشگران با استفاده از استعاره‌ها در عناوین، می‌توانند اقدام به تعریف یک موضوع، توجه به یک مفهوم‌سازی خاص و ترغیب خوانندگان کنند. از آنجا که زمان چندان طولانی از ظهور ویروس کرونا نمی‌گذرد، فرصت انجام پژوهش علمی در این باب ایجاد نشده است. از این رو، ما طی این پژوهش به کشف و قیاس استعاره‌های مربوط به ویروس کرونا در عناوین روزنامه‌های اعتماد و ایران می‌پردازیم.

پژوهش‌های متعددی در راستای بررسی استعاره‌ها در عناوین روزنامه‌ها صورت گرفته است. طوسی نصرآبادی و روشن (۱۳۹۵) به بررسی حوزه مقصد فوتبال در عناوین روزنامه‌های خبر ورزشی و پیروزی پرداخته‌اند. آن‌ها با مطالعه ۱۰۸ عبارت استعاری، ده حوزه مبدأ جنگ، ماشین، پدیده‌های طبیعی، حیوانات، جادوگری، ورزش‌ها، آزمون، جهت، نمایش و قلعه را شناسایی

کرده‌اند، که از این میان حوزه مبدأ جنگ بیشترین بسامد را داشته است.

بامشادی و همکاران (۱۳۹۵) استعاره‌ها و مجازهای به کاررفته در عناوین خبری بخش اقتصادی روزنامه دنیای اقتصاد و خبرگزاری‌های باشگاه خبرنگاران جوان و درگاه امروز آنلاین را بررسی کردند. نتایج حاکی از وجود استعاره‌های مفهومی اقتصاد به مثابه موجود زنده، انسان، مسیر، فضا/ظرف، پدیده طبیعی، خودرو و ماده/شیء و استعاره‌های جهت‌ی در این عناوین خبری بوده است. پژوهشگران سایر زبان‌ها نیز استعاره‌ها را در عناوین روزنامه‌ها تحلیل کرده‌اند. از آن میان می‌توان این موارد را نام برد. شای (Shie, 2011) به شناسایی و قیاس استعاره‌ها و مجازهای موجود در عناوین روزنامه‌های نیویورک تایمز و مکمل آن در تایوان پرداخته است. رومانو و پرتو (Romano & porto, 2012) دو استعاره در روزنامه‌های اسپانیا و بریتیش پرس را تحلیل و قیاس کرده، هررا (Herrera, 2008) پیکره استعاری از عناوین بیزینس پرس تشکیل داده و چوانگ (Chuang, 2012) به شباهت‌ها و تفاوت‌های استعاره و مجاز میان گونه‌های گوناگون عناوین اپل دیلی پرداخته است.

مبانی نظری

استعاره از منظر لیکاف و جانسون ابزاری منحصر به زبان ادبی نیست، بلکه ویژگی اساسی تفکر آدمی است. افراد در زندگی روزمره از این ابزار جهت فهم یک حوزه به نسبت انتزاعی بر اساس یک حوزه به نسبت عینی استفاده می‌کنند (Lakoff & Johnson, 1980). بنابراین، استعاره به نگاشت‌های بین حوزه‌ای، در نظام مفهومی از حوزه مبدأ به حوزه مقصد اطلاق می‌شود (Lakoff, 1993). این نگاشت‌ها قراردادی نیستند، بلکه ریشه در جسم، تجربه و دانش روزمره فرد دارند؛ به عبارت دیگر، استعاره‌ها بیشتر بر پایه تناظر با تجربه‌های انسان شکل می‌گیرند و شباهت میان حوزه‌ها در این شکل‌گیری نقشی ندارد. راسخ‌مهند (۱۳۸۹) از این اصل به نام بدن‌مند یاد کرده است و اشاره می‌کند که ساختار مفهومی انسان بدن‌مند است. برای مثال، در عبارت استعاری "تو فکره"، انسان همچون ظرفی متصور شده است که می‌توان در درون آن قرار گرفت؛ این نوع کاربردی از تعامل انسان با ظرف شکل گرفته است.

به کارگیری نظام استعاری، بیشتر وقت‌ها آگاهانه صورت نمی‌گیرد، بدین معنا که فرد تلاشی برای ساخت و به کارگیری استعاره‌ها نمی‌کند، بلکه نظام مفهومی فرد، ناخودآگاه موجب چنین کاربردی می‌شود. برای تفهیم بهتر مفاهیم نظریه استعاره مفهومی، به ذکر یک مثال بسنده می‌شود. وقتی در گفت‌وگوهای روزمره از عبارت‌های استعاری همچون "پیچ و خم‌های زیاد زندگی"، "به بن‌بست رسیدم" و مواردی از این نوع استفاده می‌شود، با استعاره "زندگی به مثابه مسیر" مواجه هستیم. نگاشت میان حوزه مبدأ عینی مسیر و حوزه مقصد انتزاعی زندگی، موجب شکل‌گیری این استعاره شده است. انتخاب این دو حوزه، اساس تجربی دارد؛ بدین صورت که گذراندن زندگی، با طی کردن مسیر مرتبط است و میان این دو، نوعی همبستگی وجود دارد. تجربه

جسمی شده، منجر به ایجاد ارتباط میان بخش‌های مرتبط با حوزه‌های مبدأ و مقصد در مغز می‌شود (Kovecses, 2005) به عنوان مثال، هرگاه بخش مربوط به زندگی در مغز فعال شود، بخش مرتبط با مسیر نیز فعال می‌شود. میان حوزه‌های مبدأ و مقصد تناظرها یا نگاشت‌های مفهومی و اساسی نیز وجود دارد (Ibid). برای نمونه:

استعاره مفهومی: زندگی مسیر است.

نگاشت‌ها:

پیچ و خم ← مشکلات

مسیرهای گوناگون ← روش‌های مختلف

مقصد ← هدف زندگی

عبارات استعاره‌ی از طریق برقراری ارتباط میان همین تناظرها شکل می‌گیرند.

کوکسس (2005) با پذیرفتن جهان‌های نظریه استعاره مفهومی لیکاف و جانسون (1980)، به تفاوت‌های میان فرهنگی و درون فرهنگی نیز قائل است. کوکسس (2006) علت گوناگونی‌های استعاره‌ی را در دو طبقه بزرگ و مرتبط، تجربیات متفاوت (Differential Experience) و تجربیات شناختی متفاوت، (Differential Cognitive Preferences) دسته‌بندی کرده است. از نظر او دلایل گوناگونی، برای ایجاد تجربه‌های متفاوت و در نتیجه منجر شدن آن‌ها به استعاره‌های گوناگون وجود دارد، این دلایل شامل آگاهی نسبت به بافت‌های گوناگون، تاریخ اجتماعی و پیشینه شخصی، علاقه‌ها و دغدغه‌های گوناگون و ... می‌شود. مثلاً، کوکسس (2006) در باب دلیل تاریخی، برای استفاده از استعاره، به نقل از کووس (koves, 2002) از این مثال استفاده می‌کند؛ در حالی که مجارها برای زندگی از دو استعاره "زندگی جنگ است" و "زندگی مصالحه است" استفاده می‌کنند، آمریکایی‌ها استعاره‌های "زندگی دارایی ارزشمندی است" و "زندگی بازی است" را به کار می‌برند. کوکسس (2006) دلیل این تفاوت را، در تاریخ مجارها و آمریکایی‌ها می‌داند. مجارها، بیش از هزار سال درگیر جنگ و در تلاش برای زنده ماندن بودند.

در باب تجربه‌های متفاوت شناختی، کوکسس (2005) اشاره می‌کند که دیدن شباهت‌ها، میان دو حوزه مبدأ و مقصد و آمیزش آن‌ها، تنها فرایندهای شناختی موجود، در مفهوم‌سازی‌های استعاره‌ی نیستند، بلکه بسط، تمرکز، توافق با آیین و رسوم، خاص‌سازی و شفافیت نیز تحت این فرایندهای شناختی می‌گنجند. این فرایندها می‌توانند در زبان‌های مختلف، به درجات گوناگون به کار گرفته شوند. وی در ادامه اشاره می‌کند که فرایندهای به کار گرفته شده با درجات گوناگون، اولویت‌های شناختی یا سبک‌های گوناگونی هستند که برخی از این فرایندها، استعاره و مجاز، آمیزش و پیوستگی مفهومی است.

از نظر کوکسس (2005) تفاوت‌های میان فرهنگی و درون فرهنگی، منجر به تمایز میان دو بعد میان فرهنگی و بعد درون فرهنگی استعاره می‌شود. منظور از بعد میان فرهنگی، تفاوت میان

فرهنگ‌ها و زبان‌های گوناگون است، در حالی که بعد درون‌فرهنگی، به تفاوت‌های استعاره‌های افراد یک زبان به واسطه قرار گرفتن در گروه‌های گوناگون اشاره دارد. این گوناگونی‌ها می‌توانند، در ابعاد گوناگون اجتماعی، قومیتی، منطقه‌ای، سبکی، خرده‌فرهنگی، در زمانی، تکاملی، فردی و فروپاشی مرزهای ابعاد رخ دهند. از میان این ابعاد، مبنای این پژوهش، بُعد سبکی است و بنابراین به توضیح این بُعد بسنده خواهیم کرد.

سبک، به میزان رسمیت کلام اشاره دارد که شرایط محیطی تعیین‌کننده درجه و میزان این رسمیت است (Wardhaugh & fuller, 2015: 52). این شرایط محیطی شاید، در انتخاب و کاربرد استعاره در گفتمان تأثیر بگذارد. کوکسس (2005) در این مورد، عناوین روزنامه‌ها را مثال می‌زند. برای نمونه، مثال زیر در ارتباط با مسابقه‌های فوتبال است که در این مورد نام تیم‌ها الهام گرفته از انتخاب استعاره‌ای خاص، برای شکست یا پیروزی است. در عنوان *cougars drown Beavers* استعاره مورد استفاده، بر اساس اسامی تیم‌های فوتبال انتخاب شده است؛ بدین صورت که چون *beavers* در آب زندگی می‌کنند، از نظر استعاره‌ای، شکست آن‌ها به عنوان غرق شدن دیده می‌شود. از آنجایی که این بعد می‌تواند موجب تفاوت استعاره‌ای، در عناوین روزنامه‌های گوناگون شود، در این پژوهش به تفاوت‌های عناوین دو روزنامه اعتماد و ایران از نظر به کارگیری استعاره‌ها از این منظر پرداخته می‌شود.

روش پژوهش

داده‌های این جستار از عناوین شماره‌های اسفند ۱۳۹۸ و فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۹ روزنامه‌های اعتماد (شماره‌های ۴۵۹۱ تا ۴۶۵۲) و ایران (شماره‌های ۷۲۸۴ تا ۷۳۵۲) به صورت دستی و از تمام صفحه‌های این روزنامه‌ها، که شامل سیاست، جهان، اقتصاد، اندیشه، هنر و ادبیات، جامعه و ورزش است، استخراج و جمع‌آوری شده است. جهت دست یافتن به استعاره‌های موجود، کلیه عناوین روزنامه‌های اعتماد و ایران که حاوی مطالبی راجع به ویروس کرونا و مفاهیم مربوط به آن بوده‌اند، در بازه زمانی مذکور جمع‌آوری شدند که تعداد آن‌ها در روزنامه‌های اعتماد و ایران به ترتیب ۱۸۷ و ۲۳۲ عنوان بوده است. پس از استخراج عبارت‌های استعاره‌ای، این استعاره‌ها در عناوین دو روزنامه، با استفاده از نظریه استعاره فرهنگی - شناختی کوکسس (2005) مقایسه می‌شود.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

در جدول‌های ۱ و ۲، به حوزه‌های مبدأ، الگوهای استعاره‌ای و فراوانی هر کدام از حوزه‌ها، جهت مفهوم‌سازی ویروس کرونا، به ترتیب در تیتراهای خبری روزنامه‌های اعتماد و ایران، اشاره خواهد شد.

جدول ۱. حوزه‌های مبدأ با الگوهای استعاری و بسامد آن‌ها در روزنامه اعتماد

بسامد	الگوهای استعاری	حوزه مبدأ
۲	کرونا به ایران رسید و تلفات داد؛ ایستگاه کرونا	وسیله نقلیه
۱۱	کرونا ابتدا در هالیوود متولد شد؛ تحریم‌های آمریکایی نمک بر زخم کرونا چینی؛ کرونا در کدام ایستگاه‌ها مسافر مترو خواهد شد؛ تهران دوباره به استقبال کرونا خواهد رفت؛ کرونا نمی‌داند اجاره چیست؛ مشاغلی که پای کرونا قربانی شدند؛ زور سینماها به کرونا نرسید	انسان
۱	همچنان شایعه‌ها سریع‌تر از ویروس می‌تازند	حیوان
۷	زنان در بحران کرونا؛ کرونا یک بحران جهانی است	بحران
۲	۱۰ رسته شغلی از کرونا آسیب دیدند	بلا
۱	کرونا نمی‌گذارد نفث نفس بکشد	مانع
۲	ضربه‌ای که کرونا به گردشگری زد؛ رسانه‌ها روی لبه تیغ کرونا	شمشیر
۱	کرونا بزرگ‌ترین اثر هنری تاکنون	شیء
۱	کرونا با طعم سیاست	غذا
۵	کاسبان کرونا؛ کرونا ای‌تالیایی کرونا ایرانی؛ زلزله آمد کرونا قدیمی شد؛ نرخ مرگ کووید ۱۹ در ایران به ۶/۵ درصد رسید	کالا
۶	رقابت الکل و کرونا؛ کرونا اول؛ مسابقه کرونا با الکل؛ می‌اندازی کرونا و نفث؛ نوروز فرصت پیروزی بر کرونا	مسابقه
۶	انسان قوی‌تر است یا کرونا ویروس؛ پایان ابدی حیات کرونا؛ نکوداشت زیر سایه کرونا؛ با فروکش کردن سر و صدای کرونا تندروها به سمت استیضاح روحانی می‌روند اما نظام اجازه نخواهد داد؛ دور شو ای ویروس بدجنس	موجود زنده
۱۱	کرونا لوور را هم به تعطیلی کشاند؛ کرونا مهربانان کرد؛ کرونا ۸۷ درصد از کارگران را تحت تأثیر قرار داده است؛ ویروسی که جهان را به زانو درآورد؛ کرونا قلب را به بازی می‌گیرد؛ کرونا ایده آنیلی را به واقعیت نزدیک می‌کند؛ کرونا زحمت دایناسورها رو به باد داد	نیرو/ عامل
۱	کویر وحشت کرونا	مکان
۳۲	گلف با یک میلیون تست به جنگ کرونا می‌رود؛ شیخون کرونا به گیلان و مازندران؛ جنگ ایران علیه کرونا یا دستان بسته؛ نبرد پارلمان با کووید ۱۹؛ مبارزه با کووید ۱۹ روی خط شعاع؛ کودکان قربانیان فراموش شده کرونا؛ کرونا در آوردگاه قضای مجازی؛ ضربه سخت کرونا به پوتین؛ نقش تحریم‌های امریکا در مبارزه با کرونا؛ ضربه مهلک کرونا به هالیوود؛ نظامیان وارد میدان نبرد با بیماری ویروسی شدند؛ آماده‌باش پایتخت برای مقابله با کرونا؛ کرونا در کمین	جنگ
۱	کرونا آکتور سینما	بازیگر
۱	لبه نقره‌ای ابر سیاه کرونا	ابر

۱	قهوه تلخ کرونا	نوشیدنی
۳	سبب‌های وقوع کرونا؛ اشک‌ها بر کرونا؛ ترکیه چگونه کرونا را مدیریت می‌کند	اتفاق
۱	کروناخوانی در صحن	آهنگ
۱	کرونابازی	بازی
۲	کرونا را سیاسی نکنید؛ کرونا سیاسی نیست	بحث
۳	کرونا فرصت‌گذار از خام‌فروشی نفت؛ فرصت کرونا برای امارات؛ وپروس کرونا فرصت ناگزیر حقیقت‌گویی	فرصت
۳	افزایش مسمومیت با الکل در کسانی که از ترس کرونا به متانول پناه بردند	موجود ترسناک

پس از تجزیه و تحلیل ۱۰۵ الگوی استعاری یافت‌شده در عناوین روزنامه اعتماد، ۲۴ حوزه‌مبدأ برای ویروس مذکور شناسایی شده است که عبارت از: وسیله نقلیه، انسان، حیوان، بحران، بلا، مانع، شمشیر، شیء، غذا، کالا، مسابقه، موجود زنده، نیرو/عامل، مکان، جنگ، بازیگر، ابر، نوشیدنی، اتفاق، آهنگ، بازی، بحث، فرصت و موجود ترسناک است. از این میان، بیشترین میزان وقوع، مربوط به حوزه‌مبدأ جنگ با ۳۲ رخداد است. از آنجایی که این حوزه، ماهیتی خصمانه دارد، می‌توان دلیل به کارگیری آن را ترساندن مردم، هشدار به آن‌ها و تأکید بر ضرورت رعایت پروتکل‌های بهداشتی ایرادشده توسط وزارت بهداشت و مسئولان مربوطه دانست. از نظر گزارشگران این روزنامه، وجود ویروس کرونا به اعلام وضعیت جنگی می‌ماند، که تمام افراد باید الزامات این وضعیت را رعایت کنند. ماهیت خصمانه این ویروس با استفاده از این حوزه، به‌خوبی برجسته شده است.

با بررسی ۲۳۲ عنوان حاوی ویروس کرونا در روزنامه ایران، ۲۰۰ الگوی استعاری استخراج شد که از تحلیل آن‌ها ۳۱ حوزه‌مبدأ، برای مفهوم‌سازی این ویروس شناسایی شد و فراوانی هر کدام از حوزه‌ها، برحسب بسامد وقوع آن‌ها در داده‌ها تعیین شد. حوزه‌های مبدأ استخراج‌شده، معلم، وسیله نقلیه، انسان، حیوان، آزمون، بلا، مانع، شمشیر، شیء، کالا، مسابقه، مسیر، موجود زنده، نیرو/عامل، بار، حاکم، مکان، نیروی طبیعی، زندان، هدیه، جنگ، زندگی، فصل، اتفاق، بازی، فرصت، پازل، چراغ راهنما، ابزار، موجود ترسناک و قاتل هستند. از میان آن‌ها، بیشترین بسامد مربوط به حوزه‌مبدأ نیرو/عامل با ۴۴ مورد بوده است که منشأ آن را می‌توان در قدرت این ویروس و توان تأثیرگذاری آن بر جنبه‌های مختلف زندگی دانست.

جدول ۲. حوزه‌های مبدأ با الگوهای استعاری و بسامد آن‌ها در روزنامه ایران

بسامد	الگوهای استعاری	حوزه مبدأ
۵	درس‌های مهمی که کرونا به ما آموخت؛ کرونا به ما خیلی درس داد؛ کرونا آموزگاری قابل احترام؛ درس‌های کرونا برای کشورهای جهان	معلم
۳	کرونا با کاهش محدودیت‌ها ترمز برید؛ کرونا چگونه در شهر هوشمند سوژو متوقف شد؛ سرعت انتشار کرونا در کشور کاهش یافت	وسیله نقلیه
۳۶	کرونا میهمان ناخوانده؛ تهران هنوز در تب کرونا؛ آنلاین زیر نظر کرونا؛ تکل کرونا روی ساق لیگ؛ کرونا آمد تو نیامدی؛ کرونای عزیز به داد ما رسید؛ با خود القایی پذیرای کرونا نباشیم؛ سیمای کرونا در خوزستان؛ مشعل المپیک توکیو در دستان کرونا؛ کرونا به حضور کولاکوویچ در والیبال ایران خاتمه داد؛ اختلاف بر سر نامگذاری کرونا؛ ضدعفونی‌کننده‌هایی که دوست کرونا هستند؛ کرونا نمی‌تواند در بخش پاپی سوار گرگر شود؛ کرونا بساط ما را جارو کرد؛ کرونا زن جوان را از چنگ راننده متجاوز نجات داد؛ تهرانی‌ها با کرونا شطرنج بازی می‌کنند؛ درد بی‌درمان بگیری کرونا؛ خیز دوباره کرونا با عادی شدن تردها؛ کرونا دایه مهربان زمین؛ همه صندلی‌ها را کرونا رزرو کرده است؛ زور کرونا به بازار نرسید؛ کرونا مبتلا به ویروس سیاسی شود شکست می‌خوریم؛ کرونا سوار بر زباله‌ها؛ کرونا ساز جدایی‌ها در اروپا را کوک کرد	انسان
۲	کرونا در قاره سبز می‌تازد	حیوان
۴	ترامپ در کنکور کرونا؛ ملت ایران در آزمون کرونا خوش درخشید	آزمون
۴	خسارت کرونا به فرهنگ؛ مردم رعایت نکنند کرونا در تهران طغیان خواهد کرد؛ همه تلاش‌ها برای به حداقل رساندن صدمات کرونا بر زندگی مردم به کار گرفته شود	بلا
۴	کرونا مانع حج نخواهد بود؛ کرونا راه کوچ را بسته است؛ کرونا راه دیپلماسی ریزگردها را بست؛ میخ کرونا زیر چرخ تاکسی‌ها	مانع
۱	ساعت‌های طولانی کار زیر تیغ کرونا	شمشیر
۲	کرونا را به سرزمین مادری نبرید؛ نگذاریم فتر کرونا آزاد شود	شیء
۲	بازار گرمی کرونا؛ کاسبان کرونا؛ کرونای تو به حساب من	کالا
۶	مصاف جدی با کرونا در خیابان‌های پایتخت؛ تشکیل کمپین فوتبال ۱- کرونا صفر؛ برندگان و بازندگان جهانی کرونا؛ کرونا فاتح کاخ سفید را مشخص می‌کند؛ گرمای جنوب حریف کرونا نیست	مسابقه
۳	دست‌انداز کرونا در سفرهای جاده‌ای؛ مقصد کرونا؛ رانندگی در مسیر کووید ۱۹	مسیر
۹	من کرونا را می‌کشم؛ پرواز کرونا بر فراز آسیانه دونالد؛ سرنوشته قرنطینه و جولان کرونا؛ ردپای کرونا در صعود بازار سکه؛ اشتغال در چنبره کرونا؛ کرونا در تهران دوباره جان گرفته است	موجود زنده
۴۴	کرونا مصرف آب تهران را افزایش داد؛ تب کرونا خانه بوم‌گردی‌ها را تعطیل کرد؛ کرونا عامل تلف شدن شترهای جاسک نیست؛ کرونا بازارهای جهانی را طلایی کرد؛ کرونا رستوران‌ها و باشگاه‌های ورزشی را خلوت کرد؛ کرونا ۳۵ درصد از مسافران تاکسی‌ها را کم کرد؛ کرونا اسکناس را از چرخه خارج کرد؛ کرونا ستاره‌های فوتبال را خانه‌نشین کرد؛ کرونا بزرگترین عامل کلاهبرداری آنلاین در جهان؛ کرونا شرکت‌های آمریکایی را کوچکتر می‌کند؛ کرونا معاملات مسکن را کاهش داد؛ کرونا عامل فرسایش سرمایه اجتماعی؛ کرونا ۲ تا ۶ میلیون نفر را بیکار می‌کند؛ کرونا زنان سرپرست خانوار را فقیرتر کرد؛ کرونا برخی استارت‌آپ‌ها را به تعطیلی کشاند؛ کرونا رفتار دیجیتالی کاربران را تغییر داد؛ کرونا اعتبار چک را کم کرد؛ ویروسی که دنیا را تغییر داد؛ کرونا معادلات جهانی را تغییر داد	نیرو/ عامل

۲	کرونا کمر اینترنت جهانی را خم کرد؛ کرونا کمر گردشگری اصفهان را شکست	بار
۱	حکومت کرونا در دست کم ۱۰ ایالت آمریکا	حاکم
۵	کوه یخ کرونا در گلستان، کاشان و قم؛ بجنورد کانون کرونا در خراسان؛ گرین کارت کووید ۱۹؛ سخنگوی دولت: شیب بیماری کند و رو به پایین شده است؛ سوداگری لیمویی در فضای کرونا؛ کرونا؛ کرونا جای تسویه حساب سیاسی نیست	مکان
۵	سفر ایران را به موج دوم کرونا می‌برد؛ کرونا همه چیز را زیر و زبر می‌کند؛ موج سهمگین کرونا بر پیکر قاره سبز؛ عاشقانه‌ای در هوای کرونا؛ بخش کشاورزی و تندباد کرونا	نیروی طبیعی
۴	سفر به استان‌های جنوبی برای فرار از کرونا؛ از کرونا فرار کنیم یا زلزله	زندان
۲	میهمانان ناخوانده با سوغات کرونا؛ همبستگی ملی تحفه کرونا	هدیه
۳۹	همه با هم علیه کرونا؛ عملیات سرکوب کرونا؛ مردم بعد از نابودی کرونا به شیراز بیایند؛ کرونا با همدلی و ایثار شکست می‌خورد؛ تاخت و تاز کرونا در جهان؛ همه دولت در خط مقدم مقابله با کرونا است؛ در برابر کرونا می‌ایستیم؛ دعوت ملل جهان به آتش‌بس جهانی و جنگ فراگیر علیه کرونا؛ مصاف دولت با کرونا تعطیلی ندارد؛ جنگ جهانی با کرونا؛ سپاه برای مقابله با کرونا آرایش جنگی گرفته است؛ دشمنی مشترک به نام کووید ۱۹؛ سینما تسلیم کرونا نخواهد شد؛ تک و پاتک با کرونا	جنگ
۱	کرونا زندگی است	زندگی
۱	پژمردن گل‌ها و گلخانه‌ها در بهار کرونا	فصل
۵	کرونا پایان زندگی حرفه‌ای هیچ ورزشکاری نیست؛ دستاوردهای کرونا	اتفاق
۱	بازی کرونا با جامعه ایرانی	بازی
۲	کرونا فرصتی برای درخشش استارت‌آپ‌ها	فرصت
۱	سالمندان تکه فراموش شده پازل کرونا در غرب	پازل
۱	شلوغی تدریجی خیابان‌ها با چراغ قرمز کرونا	چراغ راهنما
۱	فرار رو به جلو با ابزار کرونا	ابزار
۲	من از کرونا نمی‌ترسم؛ ال کلاسیکو بدون ترس از کرونا	موجود ترسناک
۲	کرونا جان دیپلمات و محقق برجسته را گرفت؛ کووید ۱۹ به جان ترامپ برزیل افتاد	قاتل

همان‌طور که زرقانی و دیگران (۱۳۹۲)، به نقل از لیکاف و جانسون (۱۹۸۰) خاطر نشان می‌کنند، در فرایند استعاره‌سازی، با دو عمل برجسته‌سازی و پنهان‌سازی سروکار داریم، بدین معنا که گوینده جنبه‌ای خاص از موضوع را که تأکید بیشتری بر آن دارد، برجسته و همزمان جنبه‌های دیگر آن را پنهان می‌کند. در مفهوم‌سازی‌های صورت گرفته مبتنی بر حوزه مبدأ بلا، جنبه مخرب این ویروس برجسته و جنبه سازندگی آن پنهان می‌شود، در حالی که هنگام مواجهه با استعاره "کرونا معلم است" عکس این حالت قابل مشاهده است. استعاره‌های به کار رفته در این عناوین، بر اساس ویژگی‌های ویروس کرونا انتخاب شده‌اند. برای مثال امکان موفقیت، یا عدم موفقیت در سپری

کردن بیماری کرونا توسط مردم و حکومت‌ها، موجب مفهوم‌سازی آن به صورت "آزمون" شده است.

از نظر بسامد به‌کارگیری عناوین استعاره‌ی، از مجموع ۴۱۹ عنوان حاوی ویروس کرونا، در روزنامه‌ی ایران میزان وقوع بیشتری مشاهده شد. بدین صورت که در روزنامه‌ی ایران، ۲۰۰ مورد و در روزنامه‌ی اعتماد، ۱۰۵ مورد از عناوین استعاره‌ی استفاده شده است.

از نظر نوع به‌کارگیری حوزه‌های مبدأ در هر دو روزنامه، شباهت‌ها و تفاوت‌هایی مشاهده شد. وسیله‌ی نقلیه، انسان، حیوان، بلا، مانع، شمشیر، شیء، کالا، مسابقه، موجود زنده، نیرو/عامل، مکان، جنگ، اتفاق، بازی، فرصت و موجود ترسناک، حوزه‌های مبدأ مشترک در این عناوین بوده‌اند. علاوه بر حوزه‌های فوق، گزارشگران روزنامه‌ی اعتماد، حوزه‌های مبدأ بحران، غذا، بازیگر، ابر، نوشیدنی، آهنگ و بحث را به کار گرفته‌اند، در حالی که در روزنامه‌ی ایران، برای مفهوم‌سازی ویروس کرونا، حوزه‌های معلم، آزمون، مسیر، بار، حاکم، نیروی طبیعی، زندان، هدیه، زندگی، فصل، پازل، چراغ راهنما، ابزار و قاتل استفاده شده است.

از میان بخش‌های مختلف خبری روزنامه‌های مذکور، بیشترین موارد کاربرد فرایند شناختی استعاره، مربوط به بخش جامعه است که در این بخش گزارشگران بر تأثیر این ویروس بر زندگی افراد جامعه تأکید داشته‌اند.

نتیجه‌گیری

سازمان بهداشت جهانی در ماه مارس ۲۰۲۰، ویروس کرونای جدید را، یک بیماری همه‌گیر جهانی معرفی و اعلام کرد که تأثیر این ویروس بر جوامع گوناگون بی‌سابقه بوده است. شبکه‌های اجتماعی فرامرزی، اعلام کرده‌اند که میزان روزانه‌ی کاربران فعالشان تا ۸۰ درصد افزایش یافته است (Karisani & karisani, 2020).

با وجود چنین معضل جهانی و ناتوانی کشورها در مهار آن تا کنون، اختصاص بخش زیادی از اخبار روزانه‌ی کانال‌های مختلف خبری به این ویروس، عجیب نیست. رسانه‌ها می‌توانند در متون رسانه‌ای، جنبه‌ی خاصی از یک پدیده را در معرض دید مخاطب قرار داده و جنبه‌ی دیگر آن را کم‌رنگ یا پنهان کنند (قنبری و همکاران، ۱۳۹۹). روزنامه‌ها، نقش مهمی در اطلاع‌رسانی به مردم ایفا می‌کنند. گزارشگران با به‌کارگیری استعاره‌ها در عناوین روزنامه‌ها، سعی در ترغیب مخاطب به خواندن متن اصلی خبر دارند. روزنامه‌ها سبک‌های متفاوتی دارند که عوامل گوناگونی چون مخاطب، موضوع و موقعیت نوع سبک آن‌ها را تعیین می‌کنند. تمام این عوامل، می‌توانند بر انتخاب و کاربرد استعاره‌ها در گفتمان تأثیرگذار باشند (Kovecses, 2006).

تلاش نویسندگان در این پژوهش، بر آن بود تا با بررسی عناوین خبری دو سبک متفاوت رسانه‌ای (روزنامه‌ی اعتماد و ایران) تفاوت‌های این دو روزنامه را جهت مفهوم‌سازی‌های متفاوت

ویروس نوپدید کرونا قیاس کنند. تحلیل داده‌ها، بیانگر هم‌سویی نتایج با نظریه استعاره فرهنگی-شناختی کوکسس (2005) است. همان‌طور که پیش‌تر ذکر شد، کوکسس بر این باور است که افراد بنا به تعلق داشتن به گروه‌های گوناگون و تجربه‌های متفاوت در هر کدام از گروه‌ها، مفهوم‌سازی‌های متفاوتی از حوزه‌های مقصد یکسان دارند که منجر به ایجاد استعاره‌های متفاوت می‌شود. آنچه که در عناوین روزنامه‌ها باعث به این گوناگونی می‌شود، تفاوت در سبک آن‌ها است. این تفاوت خود عامل شکل‌گیری استعاره‌های متمایز از هم می‌شود. همان‌گونه که تحلیل داده‌های این پژوهش نشان داد، علی‌رغم شباهت‌های موجود، تفاوت‌هایی نیز میان استعاره‌های دو روزنامه مشاهده شد. در عناوین هر دو روزنامه، ۱۷ نگاشت استعاری مشترک با حوزه مقصد ویروس کرونا مشاهده شد که حوزه‌های مبدأ وسیله نقلیه، انسان، حیوان، بلا، مانع، شمشیر، شیء، کالا، مسابقه، موجود زنده، نیرو/عامل، مکان، جنگ، اتفاق، بازی، فرصت و موجود ترسناک را شامل می‌شوند. علاوه بر این اشتراک‌ها، در عناوین روزنامه اعتماد از حوزه‌های مبدأ بحران، غذا، بازیگر، ابر، نوشیدنی، آهنگ و بحث استفاده شده است، لیکن روزنامه ایران، حوزه‌های معلم، آزمون، مسیر، بار، حاکم، نیروی طبیعی، زندان، هدیه، زندگی، فصل، پازل، چراغ راهنما، ابزار و قاتل را به کار گرفته است؛ به عبارت دیگر، در برخی موارد، گزارشگران روزنامه‌های اعتماد و ایران، برای مفهوم‌سازی ویروس کرونا از حوزه‌های مبدأ متفاوتی استفاده می‌کنند؛ این امر ریشه در تفاوت سبک آن‌ها دارد. شایان ذکر است که در نمونه‌های تحلیل شده، شاهد کاربرد استعاره‌ها در بخش‌های مختلف خبری دو روزنامه مذکور بودیم. برای مثال، در بخش سیاسی، تیتر خبری "کرونا جای تسویه حساب سیاسی نیست"، در بخش ورزشی "تکل کرونا روی ساق لیگ" و در بخش هنری "کرونا لوور را هم به تعطیلی کشاند"، حاوی استعاره هستند. این موضوع خود نه تنها گواه منحصر نبودن استعاره‌ها به حوزه ادبی است، بلکه آن‌ها جزء جدایی‌ناپذیر و راهی جهت خلق واقعیت‌های بدیع محسوب می‌شوند.

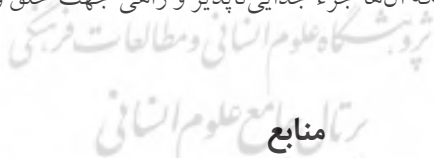
بامشادی، پارسا؛ زینب محمدابراهیمی و شادی انصاریان. ۱۳۹۵. "استعاره و مجاز در گونه‌زبانی رسانه‌های اقتصادی: رویکردی پیکره‌بنیاد". فصلنامه زبان‌شناسی اجتماعی. دوره اول، شماره ۱.

راسخ مهند، محمد. ۱۳۸۹. درآمدی بر زبان‌شناسی شناختی. تهران: انتشارات سمت.

زرقانی، مهدی؛ محمدجواد مهدوی و مریم آباد. ۱۳۹۲. "تحلیل شناختی استعاره‌های عشق در غزلیات سنائی". فصلنامه جستارهای ادبی. دوره ۴۶، شماره ۴.

طوسی نظرآبادی، موسی و بلقیس، روشن. ۱۳۹۵. "استعاره در عناوین خبری روزنامه‌های ورزشی ایران: بررسی فصلنامه جستارهای ادبی. موردی استعاره فوتبال". دو فصلنامه پژوهش‌های زبان‌شناسی. شماره ۲.

قنبری، سعید؛ عاطفه آقایی؛ سیاوش صلواتیان و توحید سلطانی. ۱۳۹۹. "چارچوب‌بندی بصری خبرگزاری‌های ایران

از زلزله کرمانشاه". فصلنامه رسانه. دوره ۳۱. شماره ۱.

- Bowles, Dorothy A. & Borden, Diane L. 2000. *Creative Editing*. Wadsworth, Belmont, CA.
- Chuang, Chih-lin. 2012. "Metaphor and Metonymy in Apple Daily's Headlines".
Department of Foreign Languages and Literature: National Sun Yat-Sen University,
Proceedings of the 24th Conference on Computational Linguistics and Speech
Processing.
- Ellis, Barbara. G. 2001. *The Copy-editing and Headline Handbook*. Perseus Publishing, Massachusetts.
- Goatly, Andrew & Hiradhar, Preet. 1997. *Critical Reading and Writing*. London: Routledge.
- Herrera, H. 2008. "A metaphor corpus in business press headlines". *Ibérica*. 15.
- Ifantidou, Elly. 2009. "Newspaper headlines and relevance: Ad hoc concepts in ad hoc
Contexts". *Journal of Pragmatics*, 41(4).
- Karisani, Negin & Karisani, payam (2020). "Mining Coronavirus (COVID-19) Posts in
Social Media" *arXiv preprint arXiv:2004.06778*.
- Koller, Veronika. 2004. *Metaphor and Gender in Business Media: A Critical Cognitive study*. New York:
Palgrave Macmillan.
- Kovecses, Zoltán. 2005. *Metaphor in Culture: Universality and Variation*. Cambridge:
Cambridge University Press.
- Kovecses, Zoltán. 2006. *Universality and Variation in the Use of Metaphor*.
Cambridge: Cambridge University Press.
- Koves, Nikolettta. 2002. "Hungarian and American dreamworks of life". Term paper,
Department of American Studies, Eotvos Lorand University, Budapest.
- Lakoff, George. 1993. *The contemporary theory of metaphor*. In: Ortony, A(ed.) *Metaphor and
Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lakoff, George & Johnson, Mark. 1980. *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Romano, Manuela & Porto, Dolores. 2012. "Newspaper Metaphors: Reusing
Metaphors Across Media Genres". *Journal of metaphor and symbol*. 28.
- Shie, Jian-Shiung. 2011. "Metaphors and metonymies in New York Times and Times
Supplement news headlines". *Journal of Pragmatics*. 43.
- Wardhaugh, R. & J.M. fuller. 2015. *An introduction to sociolinguistics*. 7th ed. Uk: wiley Blackwell.